

GIÁ BÁN	
HỒNG-PRÁP	NGOẠI-QUỐC
Một năm . 2.000	1.000
Sáu tháng 1.000	500
Ba tháng 500	250

Mua báo phải trả tiền trước.
Thư và mandat gửi cho
M. LÉVY-SOLÉ - 10, rue
d'Alsace-Lorraine, Paris 17.
đăng quảng-cáo, việc riêng
xin thương-giới trước.

TIẾNG-DÂN

QUẢN LÝ
HUYỀN-THỐC-KHANG

QUẢN LÝ
TRẦN-ĐÌNH-PHIÊN

LA VOIX DU PEUPLE

MỖI TUẦN XUẤT-BẢN HAI KỲ: THỨ TƯ VÀ THỨ BẢY

ĐƯỜNG ĐÔNG-ĐÀ - HỒ

GIẤY THÁP NÚT SỐ 62

GIẤY THÁP: TIẾNG-DÂN - HỒ

Ở đứng là cái
cơ làm hư cả
mọi việc.
逸者萬事所由廢

VÌ SAO MÀ XÃ-HỘI SINH RA ĐỀU XẤU

Theo lẽ thường mà suy thì bất kỳ xã-hội nào, dù bên cai-trị, dù bên bị-trị, cũng có một cái tâm-lý chung: muốn tri, muốn an. Thế mà cuộc tri-an thường hay đổi ra mỗi nguy-loạn là vì lẽ gì?

Câu hỏi đơn-giản và quan-hệ ấy, các nhà chánh-trị-học, xã-hội-học và kinh-tế-học khảo-sát đã lâu, pho bày cũng nhiều có không thể kể hết được. Duy bằng theo con mắt thông thường của chúng ta cùng những cuộc đã trải qua, thì thấy rõ một cái cơ rất rõ ràng, là mỗi nguy-loạn sinh ra do đều xấu trong xã-hội; mà xã-hội xấu đi sinh ra đều xấu là vì nhiều kẻ ở không. Xin nói lý do như sau:

Đồng-triết có nói: « Dân sinh ở không được mà không gây (h) gần như muôn chim: lại nói: « Đưa tiền-nhân ở trong xã-hội, thì xã-hội xấu đi; đưa tiền-nhân ở ngoài xã-hội, thì xã-hội tốt đi. » (L'oisiveté est la mère de tous les vices). Xem mấy câu nói trên thì rõ hạng người ở không được, bình như không hại gì đến ai, mà kỳ thực trăm ngàn đều xấu trong xã-hội đều bởi do mà gây ra; mà trong các mối nguy-loạn, sự ở không được ấy cũng chiếm một cái nguyên nhân rất to lớn. Không đợi dẫn chứng đâu xa, chỉ xem trong xã-hội ta vào khoảng vài ba năm nay thì thấy câu nói trên là đúng:

1— Lớn nhỏ tuổi không chỗ học.

Người sinh trên đời, ai cũng có lương-trí lương-năng trời đã phú, song lãnh thì giống nhau mà tập quán một ngày một khác. Bởi vậy nên lúc nhỏ mà có chỗ học tập, dãi mài tánh nết, un - đức tâm tình, hiểu rõ lẽ phải nên làm, đều ác nên tránh, thì lớn ra không làm phạm thường trái lẽ. Hiện ở xã ta, trường học công thì không đủ dung, cho học-trò, mà trường tư cũng không được mở rộng, trẻ con từ 8,9 tuổi đến 14,15 tuổi, đương thì giờ đi học mà đã không có chỗ học, thì tự nhiên chơi chán học quấy, không biết gì là lễ nghĩa, không biết gì là lễ-lâm-l. Con nhà giàu khá thì rượu chè cờ bạc, không đều gì chơi, mà con nhà nghèo thì trộm cắp gian lá, đã học quen từ lúc ấ. Cái mầm rối loạn trong xã-hội không phải gieo từ đó

VẬN-VĂN

Bài về Sấm-sơn

Sấm sơn đạo bước buổi hôm mai.
Chải lưới xa xa lặn mấy người.
Bãi cát trắng phau lặn sóng vô.
Chân giới xanh ngát áng mây phơi.
Nắng mưa dầm mắt non như vẽ.
Giàu bề thay đổi nước chông phơi.
Đừng bước giang-hồ, thong thả cảnh.

Hỏi người làm sự ấy là ai?

Chùa Sấm-sơn

Khi thiêng lừng lỵ dưới trời mây.
Độc cước chùa xưa phải chốn này?
Hồn nước khách chuông kêu chửa
linh.
Mùi thiền cây cỏ ngậm như say.
Rêu phong bia đá gian sơn tãi.
Gió chuyên nhành thông và trụ xoay.
Cánh ấy tình này thắm bát ngát,
Nỗi niềm tâm sự mấy ai hay?

Minh-Thầy

Đi chơi Xuân-Quang (1)

Xe ngựa xôn xao, rộn phố phường,
Sao băng lịch lịch ánh cảnh Xuân
Quang.
Trông lên núi biếc quanh hai mặt,
Qua khỏi đèo son thẳng một đường.
Gió mát rước đưa người lữ khách,
Hè trong man mát bóng lá đương.
Đâm về bất ngát tình thần nhẹ,
Thấp thoáng làng xa khói lữ sương.

(1) Cách Qui-nhơn 3 km.

Du lịch Trung-kỳ

(của ông BÁT-LONG soạn)

Đã in thành sách, giá mỗi quyển 0\$10, bán tại nhà in Tiếng-Dân.
Ở xa nhà gởi thêm 0\$13
liền cước, nếu mua nhiều
quyển thì cứ thêm mỗi quyển
0\$03.

TIẾNG-DÂN

không thấy thuê cây, nhà công xưởng cũng không cần thợ, còn muốn đi tìm rợ sinh kế, không những vào Nam ra Bắc, trăm đều bỏ buộc mà ở huyện này ra hạt khác đã xảy ra làm chuyện liên lạc thì giờ hao công, mà không được việc gì. Vì thế mà những người có lòng chăm lo làm ăn thuở nay, nay cũng khoan tay mà ngồi đợi cái đói. Người lương thiện chẳng nói làm gì, nhưng kẻ điều toa gian lá, vì cái cơ ngồi không, mà sinh ra đều này chuyện nọ. Ấy là đều xấu thứ ba. Muốn trừ đều xấu này phải làm thế nào cho dân nghèo có nghề nghiệp.

Theo mấy điều nói trên thì những nhà chánh-trị, nên sắp đặt thế nào cho trong xứ kẻ nhỏ có chỗ học, kẻ lớn có việc làm, dân nghèo khỏi thất nghiệp; tóm lại là người trong xã-hội ai ai cũng có việc làm để nuôi thân thể và tinh thần, mà không có hạng người ở không ở đứng kia, thì cái xấu trong xã-hội mới ngày một bớt dần, mà cái nguy-loạn cũng không nhân cơ hội mà bùng ra vậy.
Sở-bình-Tử

Quan tòa ít có

Ở đời có lắm cái cách ngôn ngữ hay, nhưng hay cho mấy mà nếu người có ý lợi dụng, hiểu tráo cổ ngôn ngữ lại thì nó bấy làm sao? Ví dụ cái câu: « Hãy làm theo lời ta nói, chớ đừng làm theo việc ta làm » (Fais ce que je dis et non ce que je fais). Một người hiền lành phúc đức, nhưng rồi có làm một vài điều không tốt, sinh lòng ăn năn, muốn cho kẻ khác đừng làm điều ấy mà có câu nói như thế, nghe cũng thật hay; đến như kẻ gian xảo lừa người, không một cái tội ác gì là chừa tránh, mà bảo người ta: « Hãy làm theo điều ta nói, đừng làm theo điều ta làm » thì rõ là quái lạ.

Muốn tránh cái tội làm dụng ấy, một ông quan tòa bên Mỹ một bữa có đề xê hơi mình không phải phép sao đó, đến phiên tòa đem chuyện mình ra xử, rồi tự phạt mình một món tiền.

Gần đây lại có một chuyện dưng như xưa nữa ở bên châu Phi. Hai ông quan tòa đi chung một cái xe vào thành phố nọ, mà xe không có đèn. Hai ông tự nghĩ mình là người có pháp luật thì trước phải giữ pháp luật ấy để làm gương. Nghĩ vậy rồi hai ông cũng kéo nhau ra tòa án. Ông tòa đưa tuyên án phạt ông kia 5 đồng bạc Anh (shilling), rồi cời áo trường, đỡ mũ lễ, chạy xuống ghế bị cáo nhân ngồi để chờ xử. Ông kia lên xử, tuyên cái án ông nói rằng những sự trái phép như vậy thường thấy xảy ra nhiều quá, phải phạt cho nghiêm.

Quan tòa ở xứ họ là thế đó. Mà họ nghĩ cũng chi tở thật. Có gì khuyến khích người ta làm điều phải mà bỏ đi trái hơn là đem cái gương tốt của mình để cho người ta noi theo mà bắt chước. Trái lại ngôn hành bất nhất, nói một đằng mà làm một nẻo, thì bảo cảm hóa người ta thế nào? Khuyến cho người ta đứng ăn trộm, đứng cướp bóc, mà tự mình tham của người ta, lợi dụng cơ hội mà khoét đục họ, cái hành vi đó làm gương cho ai được?

Hai chuyện kể trên mà phải tìm tận bên Mỹ, bên Phi, thật đủ chứng rằng chuyện rất hiếm có ở xã minh. Chuyện minh thường thấy là kẻ ai có tội dính quyền lực gì thì cho mình là thần thánh rồi, không phải người phạm, nên pháp luật là chỉ đặt ra cho kẻ khác.

Ta chỉ nói chuyện mấy chú lính cá-lit bên minh, mà hề vát ở ra cửa là gặp. Luật trong thành phố bảo hề lốt đi xe đạp thì phải có đèn, nên mỗi bữa nào mình đi chơi nít về có hơi lốt mà quên mang đèn theo, thì đi ngang qua cầu Trường-tiền họ triết lại. Thế mà họ thì sao? Đợi đến khi đèn thấp đèn đầu, có bữa rồi điện tái, mình đi xe chửi nĩa bị họ đá nhảm.

Tên Kiem duyệt bỏ

Lạc-nhân

CHÁNH-TRỊ ÀU-CHÂU TRONG THỜI-KỲ CẬN-ĐẠI

CHẾ ĐỘ KỸ NGHỆ

(Tiếp theo)

Gần đây, các nước liệt cường Âu châu thấy rõ rằng cái chế-độ kỹ-nghệ không giới hạn kỹ Industrialisation (outrance) là nguồn gốc sự bất bình nước này với nước kia, nên chỉ có nhiều nhà kinh-tế học và luật học sáng suốt ra một cái tư tưởng mới, là đào tạo nên một cái cơ quan biệp cả các tay kỹ nghệ ra từ nước cho có số, và sản xuất ra theo một cách thức chung với nhau cả, như thế thì chế-độ kỹ nghệ và tranh chấp các họa bại về đường kinh-tế đi. Nhưng vấn đề kinh-tế chính là đầu mối bất bình của loài người: trong trái được cái vấn đề ấy thì là đã bước được một bước khá dài trong cái chủ nghĩa hòa bình của thế giới vậy.

Dầu rằng là dân thuộc địa một lòng, chúng ta cũng nên thành tâm cầu khẩn cho cái chủ nghĩa tốt đẹp kia được lập thành, vì nó sẽ tạo nên một thế giới mới có thể tạo lập những cơ sở trường cửu được.

VĂN BỀ DI DÂN

Cái sự di dân là một cái phong trào rất dữ dội trong thời kỳ cận đại, và cũng là một cái ảnh hưởng của cái chế độ kỹ nghệ kia. Thật vậy: Bối cái chế độ kỹ nghệ mà loài người một ngày một thêm đông đúc vì chính ở các địa phận gần nơi là xưởng là sự sanh dục có cái trung bình cao hơn hết. Hồi thế kỷ thứ 18, Anh và Pháp chỉ có 5,6 triệu dân chỉ đó, mà hiện nay thì đã được bốn, năm mươi triệu rồi.

Chế độ kỹ nghệ sanh ra hạng người lao động một ngày một thêm cho nên những người dư thừa phải vọt biển ra các xứ khác mà kiếm kế sanh nhai. Số người di dân nhiều hơn hết là người Ai-nhĩ-Lan (Irish). Người Ai-nhĩ-Lan bỏ xứ mà đi, ngoại quốc không phải vì cái lẽ dân cư đông đúc quá, mà chính là vì sự bóc lột của chính phủ Anh trong đường chánh-trị. Hồi năm 1841, Ai-nhĩ-Lan được 8 triệu dân số, mà qua đến năm 1901 chỉ còn có 4 triệu rưỡi mà thôi. Ở Đức, số người di dân cũng không ít, hồi năm 1838 là năm họ xuất dương nhiều hơn hết thì số người kỳ lên tới hai chục vạn. Ở Pháp, số di dân không bao nhiêu vì nước Pháp không thừa nhân công. Đã vậy mà sau khi Âu chiến đến nay, dân các nước lân bang (như là Tây ban Nha và Ý đại Lợi) lại dồn qua bên Pháp mà ở. Tuy nói thế, cũng có một số người Pháp di dân ở Bắc Phi châu, và dân Pháp ở Gia-nhĩ-Đại (Canada) lại lần lần tràn lan lên nước Huê-kỳ.

Những biến tượng về văn đề di dân có nhiều ảnh-hưởng rất là quan trọng, có thể choán cả sự hoạt động chánh-trị trong một nước. Chính những bọn di dân đã lập thành 2 cõi Luôn-Mỹ (Nam Mỹ và Bắc Mỹ), Úc-gia-Lợi (Australia), và Bắc Phi Châu. Chánh quốc làm khi muốn bành trướng cái thế nước mình ra ngoài nên hằng giao thông

với người mình di dân nơi cõi ngoại, phòng có tay nội ứng về phương diện chính-trị. Cái kết quả của sự di dân là đường giao thiệp nhờ đó mà thêm mở rộng. Đường thông thương lại trở nên mau mắn và thuận tiện cho đến nỗi ngày nay từ Paris bên Pháp đến Bắc kinh bên Tàu bởi còn gần gấp hơn bốn lần từ Paris qua thành La-Mê-kinh ở nước Ý nữa. Chúng ta hãy lấy cái thí dụ này thì rõ: lửa mì ở Úc gia Lợi lên giá hay là sự giá đắt có ảnh hưởng đến lửa mì ở Pháp luôn luôn, cũng như lửa gạo ở Miến Điện lên giá hoặc sụt giá đều có ảnh hưởng đến lửa gạo Đông Pháp vậy. Chánh-trị cũng trở nên việc chung của thế giới, việc trong nước đều động đến việc ngoại giao luôn luôn, chúng ta hãy xem cái thí dụ đương thời đây: Bên Đức quốc mới rồi có cuộc tuyên cử trong phòng Dân nghị (Reichstag), đảng quốc dân quách khích của Hitler đã chiếm được một số ghế khá to trong Nghị-Viện. Việc ấy vẫn là việc riêng của nước Đức, thế mà nó toàn-cho đến nước Anh, nước Pháp, và nước Ý, vì rằng nước Anh (đang quốc dân quách khích của Hitler) đã chiếm được một số ghế khá to trong Nghị-Viện. Việc ấy vẫn là việc riêng của nước Đức, thế mà nó toàn-cho đến nước Anh, nước Pháp, và nước Ý, vì rằng nước Anh (đang quốc dân quách khích của Hitler) đã chiếm được một số ghế khá to trong Nghị-Viện. Việc ấy vẫn là việc riêng của nước Đức, thế mà nó toàn-cho đến nước Anh, nước Pháp, và nước Ý, vì rằng nước Anh (đang quốc dân quách khích của Hitler) đã chiếm được một số ghế khá to trong Nghị-Viện.

CẢNH NÁO NHIỆT Ở thành Nửu-ước

Thành Nửu-ước là kinh-đô Huê-kỳ mà lại là thành lớn nhất thế giới. Theo thống kê năm nay Nửu-ước có đến 7 triệu người, thế là từ lúc điều tra dân-số cách mười năm đây, đến nay đã thêm một triệu rưỡi.

Số đông nói của thành Nửu-ước bằng ba thành Ba-lê, La-mê. Luân-đôn cộng lại.

N ông nhà bất bệ, chiến ảnh... có đến 2.000.

Lấy số quân-binh thì trong 3 phút xây xong một cái lâu đài trong 10 phút thì có một xưởng máy hoặc một n. à buôn mới thành lập; trong 13 p. át thì có một cái đám cưới; trong 6 phút thì có một người đi; trong 13 phút thì ở trong các đường phố có một cái nạn ô-tô hoặc nạn xe-lửa.

Về năm 1929 cả thành Nửu-ước hát hết 119 nghìn triệu điếu xì-gà. Không ai thử tình chuyện ở Huê-kỳ rồi đem so sánh với chuyện bên Mỹ coi thử cái tỷ-lệ nó ra sao?

G. H.

ANNAM LỊCH SỰ

HÃY NÊN HÚT THUỐC LÁ

Chuyện một người ở ngôi sao Sirius đi du lịch sang ngôi sao Saturne

(Nguyên văn của Voltaire)

Ở trên ngôi sao Sirius, là một quả đất chu vi dài đến 777.600.000 cây số (lớn hơn quả đất ta ở đến 21.600.000 lần), có một thành phố niên tên là Mi-cô-ga. mình cao đến gần 40 cây số (3900 thước tây), sống mỗi dài hơn 2 cây số (208 thước), xuân xanh mỗi 850 tuổi, từ chất thông minh, đã phát triển được nhiều sự mới mẻ. Lúc còn học tại trường giồng bán xứ, thời chàng đã suy đoán ra được 50 bài lý số. Ấy là đã hơn ông Bô-lơ-can (Pascal) được 18 bài. Thế mà người chỉ ruồi của chàng thường cứ bảo rằng sự học vấn của em mình về số-học thời khá khá, còn về siêu-hình-học thời còn dở lắm.

Chàng Mi-cô-ga là một người có chí bay quan-sát và kinh nghiệm về mọi vật. Từ khi bé cho đến lúc 450 tuổi, chàng đã mở xẻ mà thí nghiệm được nhiều loài vi-trùng. Loài vi-trùng ở xứ ấy thường thường chu vi dài đến 33 thước. Thế mà người ta bảo rằng loài sâu ấy nhiều khi dùng gương niê-vi làm gương mà xem thời không thấy được.

Đương thời, Mi-cô-ga đã làm được một quyển sách đầy những ý tưởng mới phần đối với tôn-giáo ở trong xứ. Vì vậy có một cụ luật-sư già trích quyển sách ấy ra mà kiện tác-giả. Suu quyển sách ấy bị cấm không được lưu hành. Còn tác-giả thời phải bị xử biệt xứ trong một khoảng 800 năm.

Đọc đến đoạn này, chắc độc-giả có lẽ bảo rằng: ở trong một thế-giới rộng rãi như thế, nhơn-vật lớn lao như thế, mà quyền ngôn-luận cũng chưa được hoàn toàn tự do; huống chi là loài người ở thế-giới này chỉ là một con vật bị áp chế. Nhưng nghĩ lại cho chí lý thời rõ ràng được tự do hay không được tự do chỉ tại cái trình-độ của nhân lý của họ hay không; chứ lớn hay nhỏ cũng thế thôi.

Tuy rằng chàng Mi-cô-ga bị xử 800 năm, nhưng chàng chẳng lấy sự bị trục xuất cảnh ngoại làm buồn. Vì là đương thời ở trong xứ ấy bằng ngày hiện hiện ra nhiều cảnh tượng nhơn-quá quá; nói giống thời ghen ghét nhau; đối với nhân-tính thế-cổ, chàng cũng chán ngắt. Chàng bên làm một bài ca-dao để lại mà công-hích nhà luật-sư già kia, rồi quyết đi du lịch khắp cả các vì tinh-tố ở trong bầu trời, để dạo tạo một cái tâm nào cao thượng hơn nữa. Thế là từ đây góc biển chân trời, cái thân muôn tượng ra người lưu ly.

(Còn nữa)

A. B.

TIN BAO GIỚI

Mấy hạn đồng-nghiep mới ra đời:
I. - Le Peuple do ông Đặng-nguyên Quang làm chủ nhiệm, ở Hanoi;
II. - Le Peuple do ông Lê-trang-Nghĩa làm chủ bút, ở Cholon.
Bản báo xin có lời chào mừng hai vị: 13-12-1930

VIỆC TRONG NƯỚC

TRUNG-KỲ NHÂN-DÂN

ĐẠI-BIỂU VIỆN

BIÊN-BẢN NGÀY 20 SEPTEMBRE

NĂM 1930

(Tiếp theo)

Ông Nghị-trưởng. - Hai tỉnh Thanh-hóa và Phú-yên đã trục dân lậu vào nhiều lần. Tương số bách phần phụ nạp có thể giảm được hết cho hai tỉnh ấy.

Ông Kiểm-đốc. - Viện nói xin ba thuế đinh xuống 25% cho Thanh-hóa và Sông-cầu là có lý, nhưng cũng nên xét đến cho các xứ Trung-kỳ nữa. Có một đôi tỉnh đã sẵn lòng trục khai lậu đinh từ trước khi cải cách thuế đinh, thì các tỉnh ấy cũng nên cho hưởng chút lợi của các tỉnh khác là phải. Tỉnh Thanh-hóa có nhiều dân lậu mà một trục lậu từ hai năm nay, còn tỉnh Sông-cầu thì một trục từ một năm nay thời bấy giờ còn nhiều nữa.

Ông Nghị-trưởng. - Cách trục dân lậu của Phủ Huyện và các làng có nhiều điều không lý, dân ta oán lắm. Có làng đã hết cả dân lậu mà quan cũng cứ bắt ép trục dân lậu vào cho kỳ được, nên phải đem hàng trẻ con 15, 16 tuổi vào bỏ chịu thuế. Ông Kiểm-đốc. - Sự những lý ấy vẫn có, sẽ nghiêm túc và liệu cách trục trừ cho kỳ hết. Năm 1928, tôi có nói rằng nếu có đủ số tiền (300.000.000) trong Ngân-sách thì thuế đinh sẽ trục xuống nhất suất 25% Nay dân lậu trục vào cũng được số bạc hơn số ấy rồi mà chưa thể giảm hết bách phần phụ nạp được là vì mỗi sự ngày chỉ tiêu phải thêm, lương bổng các quan Tây Nam-phải tăng hơn trước. Vậy xin Viện hiểu tình thế cho mà giúp Nhà nước thuận ý số bách phần phụ nạp ấy.

Ông Phạm-văn-Quảng. - Xin giảm lệ bách phần cho Thanh-hóa và cho Sông-cầu để làm gương cho các tỉnh khác bắt chước và để cho nhân dân biết rằng nơi nào của Đại-biểu là không sai.

Ông Kiểm-đốc. - Hai tỉnh Thanh-hóa và Sông-cầu cũng đã giảm sức trục dân lậu, nhưng còn phải gắng thêm nữa vì bấy giờ dân lậu và chống Thanh-hóa trước kia bách phần phụ nạp 20% nay chỉ còn có 6%, Sông-cầu trước chịu 20%, nay chỉ còn chịu có 8%, như thế cũng đã giảm đủ nhiều rồi còn để lại một ít đó là có ý để cho các tỉnh khác bắt chước vì tình thế tài-chính quá bách mà Chính-phủ cũng lấy làm bất mãn, không thể giảm hẳn bách phần phụ nạp ngay được, xin Viện chắc rằng: sau này sao cũng sẽ hết số phụ nạp ấy, bấy giờ xin Viện ý theo bản thảo nghị-định đó, ấy là có công giúp Nhà nước và việc công ích. Xin ông Nghị-trưởng cho tôi biết ý kiến Viện về việc lập Ngân-sách hàng tỉnh.

Ông Nghị-trưởng. - Sau Viện chúng tôi chưa xét dự thảo nghị-định mà đã làm ra hai thứ Ngân-sách và đã chia tiền ra cả rồi.

Ông Kiểm-đốc. - Các giấy tờ đó toàn là đồ dự thảo hai bản Ngân-sách Trung-kỳ và tỉnh hạt đó, cũng toàn là dự thảo cả mà thôi.

Ông Phạm-văn-Quảng. - Ngày trước Ngân-sách hàng tỉnh đã có rồi. Lúc bỏ đi hẳn cũng có duyên cớ chính đáng. Nay lập lại thì chỉ do quyền các quan Công sở mà thôi, sợ có điều bất tiện.

(Còn nữa)

VINH

Tòa Kiểm duyệt bỏ trọn bài

Một lần đưa số 400.000 ký lên Hội đồng với quan Đồn công sở tại và đồng lý cấp phát cho các hạng dân bị nạn. Nhưng guba có người chối nhà trời, công của cái bị ông thừa thừa bả mới phá tan kia, đều có lãnh kẻ nhiều người li.

Việc giúp nạn ở các nơi đã thường, song ở xứ rừng cao núi trâm như vùng Trà-mỹ, Tiều-phước này cũng là chuyện mới.

L. C.

Một đầu bất phục của dân tổng Thuận an.

(Một người can đảm mà được đặc làm tuần tống)

Gần đây ở mấy tỉnh về phía bắc Trung-kỳ có lộn xộn loạn xạ khác thường. Chính-phủ hạ lệnh canh phòng nghiêm nhặt, chẳng những ở mấy tỉnh ấy mà khắp cả trong xứ; nào canh ngày canh đêm, nào xét soát hành khách; ngoài cách ấy ra lại đặt trong các làng: đoàn trưởng, đoàn phó; trong các tổng: chánh phó tổng đoàn; trong các phủ huyện, chánh phó phủ, huyện đoàn. Phải, chờ cho đến khi đầu mới lo chạy thuốc chạy thầy vào không hay bằng lo đề phòng trước cho khỏi đau. Tuy vậy, trong những cách đề phòng còn có nhiều điều đáng tiếc chính-phủ vì quá cao mà không rõ đến, con dân chúng tôi lại vì quá thấp mà kêu than khổ.

Chúng tôi xin kể riêng một việc đặt tổng đoàn tại tổng Thuận an (huyện Quế-sơn) ra đây, ngõ hầu chính phủ xét cho:

Tổng chúng tôi đặt Phan-Tòng ở làng An-sơn làm chánh tổng đoàn, Võ-Tòng ở làng Mông-lãnh làm phó tổng đoàn. Anh này trước làm lý trưởng, đối với dân đủ cách vờ vịt (thần thu) cho dân đủ không biết bao nhiêu mà kể: nhà bà nọ có 2 mẫu 2 sào mà thu đến 10511; lấy 220 chén đĩa của chủ khách lại dùng cho làng làm chùa từ cửa anh ta, dân làng đã không phục, làm đơn kiện anh ta tại huyện. Chừng có đánh rành, quan xử án anh ta: trước từ thập phúc ngân 12500, bị đi-h, không được dự đến việc làng. Thế mà chẳng hiểu vì lý gì nay anh ta lại được đặt làm phó tổng đoàn, lên mặt bồng bách: Mọi dân, anh ta vó có đánh một người thấy tu.....

Một người can đảm, không được dự đến việc làng mà lại được dự đến việc tổng sao?

Một người mà dân trong một làng đã bất phục thì phỏng dân trong một tổng có thể nào phục được chăng?

Một người dân trong tổng

QUẢNG NGÃI

Tiền công vào tài tư
Đương lúc xôn rộn này, quan trên sức các làng đặt đoàn phó để giữ sự yên ổn trong các xã thôn.

Ở làng Tường-Vân thuộc tổng Bình-trung, phủ Bình-sơn, có đặt số 36 người đoàn phó còn nữa thì để canh chốt và mấy người nhà giàu có hoặc vì sức yếu đuối không đi tuần được, thì làng có lập tờ thuận ưng, quyền tiền để trợ cấp cho dân tuần. Trong số quyền đó, dân chúng tôi biết là 57500 mà lấy số thì có 35500 thôi. Số bạc 35500 đó, đem ra phát cho dân chỉ có 20500, dân không chịu nhận, bởi chánh xã đoàn tên là Lê-Khôi số bạc ấy ở đầu thì y nói lời thôi;

dân kiện đến ông Cả; ông Cả hỏi y thì y nói bạc ấy gửi nơi lý-trưởng. Có tên Ngô-Dức hỏi đến số bạc của mấy người kia gửi thì y lại nói nọ tên Ngô-Dức và cho đòi mấy người có giúp tiền mà không ký vào sổ đến. Ông Cả hỏi mấy người này rằng: các anh có giúp tiền cho dân đoàn phó không? và các anh đưa tiền ấy cho ai? Mấy người này điều trả lời rằng: chúng tôi đưa tiền ấy cho chánh xã đoàn. Ông Cả hỏi xong xuôi rồi, bèn bảo tên chánh xã đoàn: nếu dân không chịu nhận số bạc ấy, thì phải phải hoàn lại cho mấy người góp. Thế nhưng không biết số tiền ấy ở đâu mà đến nay đã trên 10 ngày mà không thấy phát hoàn lại. Ông Cả chịu cho dân 10500 mà cũng không thấy đưa ra, là thiệt!

Một người biết chuyện

BẮC-KỲ

NAM-DỊNH

Tiền mất tất mang

Ở làng Phước khê thuộc huyện Yên-yên, có hai anh em nhà kia, tình hạnh hiền lành, quanh năm lo sự sinh nhai về nghề nông, thế mà hồi tháng 11 tây vừa rồi, bị bắt lính nghỉ, phải giam ở tỉnh. Bác Hân nọ đã nhậm nhíp đồ kẻ xoay xu, dùng dục cách để lừa anh nhà kia: bị từ bị án, phải lo mỗi người 120500 dài lốt này nọ thì

THE-GIỚI-SỰ In gần xong - Ai mua xin gởi trước 1310 ĐÀO-DUY-ANH - Huế

việc mới xong, để khỏi sự tra tấn cực hình.

Nhà nạn chủ kia cũng đánh bầm gan bầm ruột, còn ăn hết nhữn, cầm cổ vay mượn, để lo cho chồng khỏi vớng tai nạn.

Khốn nạn, tiền mất tất mang, mồ hôi nước mắt của nạn chủ chun vào túi bác Hân mà anh em nhà nọ vẫn nằm mãi trong lao.

Dân quê thường bị cái nạn lừa phỉnh ác nghiệt như thế đó!

Thương lắm

Mấy hôm báo Cộng-sản

Sáng hôm 4 Decembre số Một-thăm lại được mấy hôm báo Cộng-sản và báo Lap-khò. Hiện đã đem về số để xét hỏi.

Các viên chức đương tâm nh các người chủ trương việc biến tập và phát hành các tờ báo ấy.

D. P.

NAM-KỲ

Cu ly làm vườn cao su đình công
Bữa thứ tư 26 novembre mới rồi, cu-ly làm vườn cao su Frazouls và Paris, ở làng Cò-trạch, quận Bến-cát (thủ đầu-một, đình công).

Sáng hôm ấy, bọn cu ly nói rằng chủ bắt làm nhiều giờ, mệt nhọc

MỘT VIỆC MỜ MANG RẤT

CẢNH ÍCH TRÊN ĐƯỜNG THIÊN LÝ N° 1

SOCIÉTÉ D'ENTREPRISES DE TRANSPORTS ET DE GARAGES D'ANNAM (SÉTÉGA) QUINHON kinh lời bá cáo cho qui hành khách đặng hay rằng từ 1er Decembre 1930 SỞ XE LỬA MIỀN NAM đã giao cho Hãng SÉTÉGA chuyển chở hành khách vận tải từ xe lửa khoả Saigon-Nhatrang về tới các tỉnh từ Nhatrang-Tourane. Xe chạy bằng ngày bằng kiền xe gương (AUTOCARS CONDUITE INTÉRIEURE) không ngồi rộng rãi tin đáo đi của thặng, dùng ngày giờ, giờ liền từ Saigon-Tourane xe lửa và xe hơi không quá một xu một cây số.

Sở xe lửa sẽ bán giấy ở các gara từ Saigon-Nhatrang giấy đi thẳng cuối về cho tới các tỉnh miền Nhatrang-Tourane.

Mua giấy đi suốt (Billet direct) thì khỏi phiền phí gì cả. Hã tới gara Nhatrang nên hỏi ngay xe SÉTÉGA để được sẵn tại đó thường ngày xe đưa thẳng về nhà trọ. Ở lại đêm ở Nhatrang Quinhon đã có nhà ăn ngủ từ 12, sáng ra lên xe đi đặng hai ngày tới Tourane, khỏi phải đi đêm hôm khuya khước một nhọc tình thân, nguy hiểm tánh mạng. Mỗi khi qui hành khách giao cho xe SÉTÉGA một vé đi suốt (Billet direct) sẽ được SÉTÉGA miễn lại một số tiền hoa hồng từ một cái đến bảy cái tùy theo khoản đường dài vắng, (giấy đi suốt khoả Saigon-Nhatrang về thẳng Nhatrang-Tourane).

Ở các tỉnh từ Tourane tới Nhatrang đi vào Phan-thiết Saigon SỞ XE LỬA MIỀN NAM cũng giao cho hãng SÉTÉGA bán giấy đi suốt từ chỗ lên xe tới một gara nào ở trong khúc đường Nhatrang-Saigon giá tiền dưới một xu một cây số. Đến Nhatrang cứ trình giấy của Hãng SÉTÉGA đổi qua xe lửa một cách mau chóng đặng đi thẳng về nhà. Mỗi vé xe lửa mua tại SÉTÉGA sẽ được hoa-hồng từ một cái đến bảy cái, như khoản trên vừa nói.

Bagages từ Tourane-Nhatrang xe hơi lấy giá rẻ hơn, trừ cho hành khách hai chục Kilo, còn từ Nhatrang-Saigon phải tính đúng giá của số xe lửa.

Suối dọc đường Tourane-Nhatrang hãng SÉTÉGA có đặt các sở đại lý để giao-thiệp các việc chuyển chở và bán giấy cho hành khách, vậy mỗi khi hành khách đến tại nơi các Agences SÉTÉGA mà mua giấy thì đừng quên mọi bề mà khi có cần dùng hỏi hàng đặng gì thì đi có người của hãng chỉ về sắp đặt rất linh tường

NHỮNG CHỖ ĐẠI LÝ CỦA SÉTÉGA:

NHATHANG NINH-HOA VANGIA BANHACH TUYHOA TUYAN SONGCAU TUYPHUOC QUINHON BINH-DINH PHUCAT PHUMY BONG-SON TAMQUAN SAHUYNH DUCHPHO MODOC QUANGNGAI CHAUO TAMKY HALAM CHOCUI FAIFO VINHDIEN TOURANE.

GIỜ XE CHẠY VÀ GIỜ XE ĐẾN NƠI:

Khởi sự đi tại Nhatrang	5 giờ sáng, đến Quinhon 5 giờ 15
Quinhon	5 giờ sáng, đến Nhatrang 5 giờ 15
Tourane	5 giờ 1/2 sáng, đến Quinhon 5 giờ 1/2 15
Quinhon	5 giờ 1/2 sáng, đến Tourane 5 giờ 1/2 15

LA DIRECTION

BÁCH-BỒ

Vệ-sinh từ

Một chai 1\$50

THAM-THIÊN ĐƯƠNG

BÌNH-DỊNH

HOÀNG-MỘNG-LƯƠNG

Đông-pháp Y-sĩ

Trị các bệnh và chuyên trị bệnh con mắt

Phòng khám bệnh ở cửa Đông, thành Bình-dinh, tại số nhà
lầu Bà Kinh-Liên.

Giờ khám bệnh và làm thuốc
Sớm chủ nhật khám bệnh không lấy tiền.
Huồi chiều nghỉ.

BÌNH-DỊNH

lâm chịu không nổi, nên không chịu
ra số. Họ xin ông Terpin, là chủ sở,
phải bớt giờ cho họ, ông ấy không
chịu, nói rằng phải chờ chủ hành
bày, nhưng nào chủ hành chịu thì
mọi được.

Cu ly lên lứa 27 người lãnh lợi,
củ làm đại biểu, đến trước mặt quan
ma kêu nài.

Trước hết 27 người đại biểu của
toa cu ly kéo tới thầy Ban-biên ở
Bến-súc mà xin thầy can thiệp giúp.
Thầy Ban nói mình không có quyền,
khuyến anh em này đi chỗ khác. Họ
bèn tính đi xuống Bến cát, rồi đi
luôn xuống Thủđầumặt nữa.

Hội đại biểu bọn cu-ly kéo đến
nhà thầy Ban biên Bến sục, đã có
nước chạy báo tin cho quan chủ
tỉnh Thủđầumặt hay. Ngài liền cho
quan Thanh tra lao động, quan phó
T. am biện Parisot biết, rồi cùng nhau
lên xe từ sở cao su liền. Theo sau
xe các quan ấy, lại có một cái xe hơi
khác chở một toán lính chạy theo
để phòng ngừa sự uất-trắc.

Xe các quan vừa tới Tân an xã đã
gặp dân đình công. Sau khi các quan
khuyến dút, an ủi cu ly một hồi,....
cu ly kéo trở lại làm việc như cũ.
Thế là cuộc đình công ở vườn cao
su (C) trạch đã dứt rồi vậy.

(Theo Sài-Thành)

Cuộc tuyển cử Nghị viên quân
hạt ở Nam-kỳ

Hôm 7 decembre đã mở cuộc
tuyển cử Nghị viên Quân hạt ở
Nam-kỳ.

Về bên nghị viên Annam, mấy
ông sau này được trúng cử:

Về hạt thứ nhất: ông Trần-vân-
Khá, Nguyễn-vân-Sâm và Trần-
vân-Sang.

Về hạt thứ nhì: ông Nguyễn-phân-
Lương.

Về hạt thứ ba: ông Hùì-quang-
Chiêu.

Về hạt thứ tư: ông Trần-thu-
Lân, Lê-quang-Liêm dit Bấy.

Về hạt thứ năm, chưa có kết quả.

SÁCH TẶNG

Bản báo có nhận tặng quyền
200 bản tinh đồ của ông Đỗ-xuân.
Nghiên giáo học) soạn, Nam-kỳ
Thư-quán Hanoi, 17 B' Francis
Garnier, xuất bản.

Xin có lời cảm ơn tác giả và giới
thiệu sách này cùng các học-sinh
lớp sơ-học yếu-luợc.

Hân báo

HỘI VẠN-QUỐC TIẾT-KIỆM

Kỷ số thứ 38, số tại Tổng cuộc
ở Saigon ngày 28 tháng Novembre
1930. Cách thức số 2. —

Série 1306 được ra. Trong série
này có một vé tiết-kiệm, số 1978
của ông TAM A CAN, người buôn
ở Hanoi được hồi lại: một ngàn
đồng.

Cách thức số 3. — Xổ số lần thứ 5 —
Série 1314 được ra.

Sở trả tiền lời. —

Tới ngày 28 Novembre 1930, hội
đã bán được..... 429 vé và 1/8
Số tiền lời trả lại tháng (Novembre)
này là..... \$ 214,56.

Vé 0063 được ra.

Về này của ông Võ-hữu-Dinh,
89, rue d'Espagne, Saigon.

Kỷ số gần tới đây thì định
ngày 29 Decembre 1930.

A THÍCH THỰC-NGHIỆP NÊN ĐỌC MẤY QUYỀN:

Phép nuôi gà 0\$18

Phép nuôi lợn 0.17

Phép nuôi tằm và
trồng dâu 0.12

Bán tại bản quán
TIẾNG - DAN

NHIỀU NGƯỜI BỊ:

PHÒNG - TÍCH

Bình Phòng-Tích dân ông, dân bà có
kém thường hay bị, nhất là từ 25 đến 50
tuổi hay bị lắm. Vì cơm ăn, rượu say, rồi
hăm tằm độc hoặc ăn xong đi ngủ hay
lắm ngay nên thế bệnh gọi là Phòng-Tích.
Khi thế bệnh, thấy đầy hơi, tức cổ, tức
ngực, cơm không muốn ăn, ăn thì hay
thường đau bụng, đau lưng, chân tay mỏi
mệt bị lâu năm sẽ mất vàng, da bụng đầy
múi bị ung 1, 2 lần, lần 4, 5 lần, uống
không công phết, chứng bệnh ít thấy ở
chị em hoặc khối này.

Mất tiền chữa trị bên nước, giá: 0p 40
VÕ-BÌNH-TÂN, 178 bis, Route Leclercy
SAIGON.

AN TỬ Kim-tiên năm 1926

TRUNG-KY CHÍ-ĐIỂM

HUỖ : Vinh-Giương, commerçant
phố Gia-Lang;

TOURANE : Tran - thi - kiem - Huân
avenue du Musée;

TOURANE : Nguyễn-thị-Huân, phố Đỗ
hơn Vĩ;

THAT-TRANG : Hoàng-Lương-Thư-Quán
Nhat-Quan;

QUANG-NGAI : Nguyễn-ngọc-Anh, Thập
trũ, Mộ Đức;

QUANG-NGAI : Chủ-Hoàng-Đông-Vĩ;
Binh-Huý, phố Đại-Vĩ;

VINH : Khép ba kỳ có Đại-Vĩ bán cơ.

Tòa Kiểm-duyệt bỏ trọn một bài Luận-dân

VIỆC THÈ - GIỚI

Á-ĐÔNG

Phùng Diêm xuất dương

Thượng-hải 2 decembre (Arip). — Chính
phủ Nam-kinh báo cái tin rất quan
trọng rằng Phùng-ngọc-Tường và Diêm-
tích-Son sắp xuất dương. Nhưng lại có tin
rằng Phùng và Diêm còn ở lại chờ cơ
hội mà ở lại.

Tin Ưông-tinh-Vô

Thượng-hải 2 decembre (Arip). — Ưông
tinh-Vô trước kia ở Hengo đang tin
rằng ở Nhật, thì nay ở Đại-liên và vừa
rồi có tin về Bắc-kinh để hội kiến với
phái viên của Diêm và phao tiếng rằng
tình hình nội trị rất rối loạn.

Trung-Nga Hội nghị

Thượng-hải 2 decembre (Arip). — Có
tin của chính-phủ cho hay rằng cuộc hội
nghị Trung-Nga sẽ bắt đầu vào ngày 4
decembre, trong một thời kỳ ngắn
ngủ sẽ bế-mạc; vì hai bên đã thương
thuyết và đã lập những căn bản
chung về tổ hiệp ước.

Tình hình Trung-hoa

Thượng-hải 4 decembre (Arip). — Diêm
đã đi sơ lược đến Thiểm-tâm, và ăn bận
ở phía Bắc. Diêm có tư tưởng tiếp một ai
để phòng-vấn, cử tuyển bố rằng sẽ ở
lại ở giới li ngày rồi sang Nhật. Còn ý
muốn của Phùng thì bí mật.

— Chính-phủ Nam-kinh đã tuyên bố
cảnh giác Cao-lu sẽ sang chức bộ trưởng
học chánh, và bác sĩ Tsunmangyl sẽ nhậm
chức Đại sứ tại Paris. Bắc-sĩ này hiện
đang làm-độc viện Pasteur ở Thượng-
hải và là hội trưởng cho hội Ái-hữu
Pháp. Trung, trong cháu-giới và y-giới
ở Pháp và ở Tỳ đều biết tên bác sĩ.

Người Nga bỏ xứ đi

Thượng-hải 1er decembre (Arip). — Có
tin chính-phủ Trung-hoa báo rằng số
người Nga đi cư qua Măng-châu càng ngày
càng đông. Trong số ấy có nhiều nông
dân và thực dân Đức đã bị chính sách
địa phương của hội hóa đuổi ra ngoài Tây-
bá-lợi. Các di-dân này đến là hàng ngàn
cộng không có tài-sắc, và qua thuộc-địa
Nga là Cáp-nh-Ti-lân, thì chỉ làm cho xứ
đấy càng khốn khổ hơn.

Tướng - thuật vụ

Ám-sát thủ - tướng Hamagutehi

Tokio, 14 novembre. — Khi thủ tướng
Hamagutehi đương ở tại nhà ga chức
tàu đi Okayama thì bỗng nghe một tiếng
súng lục nổ. Thủ tướng bị thương nơi
bụng dưới. Thủ tướng tên là Tomeo Sa-
gawa, người ở Nagasaki bị bắt ngay khi
đó. Xét ra Sagawa là đảng viên đảng phân
đôi Sagawa khai rằng sự đi đến thủ
tướng là vì cho rằng thủ tướng phải chịu
trách nhiệm về tình hình kinh tế khốn
bực hiện thời.

Vấn - đề

thợ thuyền thất-nghiệp

Tokio, 14 novembre. — Vì số tiền ngân
sách chỉ về việc đóng tàu thủy bị giảm
nên hàng đóng tàu của chính phủ phải
thải hết 9.000 người làm việc. Lại có tin
thợ thuyền sẽ lập cuộc bãi-tình để bảo
lành về tình hình.

Ở các hãng đóng tàu thủy riêng cũng
vậy. Tuy làm việc trước đây đã thải hết
20.000 người nay lại thải thêm 15.000.

Nhà máy điện Shibaura thải hết 130
người làm việc, trong số đó có nhiều

CHẾ-TẠO:

Bàn ghế Thonet, Hoàng, Quân
thư và liên sơn thép vàng, đủ
kiểu lạ.

Maison CỤ-HẢI

ANNAM

QUINHON

ÁU-CHÂU

Nội các Tardieu từ chức

Paris, 4 decembre — Tại Thượng-nghị-
viện, thủ tướng Tardieu trả lời các đề
chất vấn về chính trị chung, nói rằng vẫn
đề ngoại giao có vẻ nghiêm trọng nhưng
đến nỗi có phòng-hại gì... Sau cùng thủ
tướng yêu cầu Thượng-nghị-viện xét
chính phủ theo những công việc chính
phủ đã làm.

Ông Boret, về đảng dân chủ cấp tiến
tuyên bố rằng chính sách Nội các
Tardieu về vấn đề bỏ cửn tình hình kinh
tế không hoàn chỉnh có hiệu lực trong
một thời.

Ông Beaudeau Martin và phái hữu dự
đầu chủ trương bỏ không bỏ thăm và
nhằm nội các Tardieu vì chính phủ theo
một chính sách khác hẳn với chủ nghĩa
công hòa.

Ông Jouvenel công kích các phe phái
vực thủ tướng Tardieu mà phần đối ông
Briand.

Việc khởi-nghịch ở Đài loan

Tokio, 14 novembre. — Con số 100
quân khởi-nghịch hiện đương ẩn nấp
trên rừng núi. Chắc họ không trốn tránh
được lâu vì hiện nay quân phủ cho
quân lính công tàu bay ném bom đi
tìm họ.

Số công sứ Nhật-bản bị giết hoặc biến
đi đầu mất trong cuộc khởi-nghịch tỉnh
đến 139 viên.

Đảng viên các đảng cấp tiến muốn
cố động làm biến tình ở Formosa,
chưng cảnh binh ngườ không cho
phai giấy đỏ động.

Bãi - công ở Nhật

Tokio, 21 novembre. — Cuộc bãi công
ở Tokio đã liên kết.

Trong cuộc bãi công này có một
chuyến là một người thợ nhà may
đặt Fuji ở Kawasaki (gần Yokohama)
đang một cách rất kỳ khi đi làm cho
công chúng có ý đến việc bắt hóa của
chủ xưởng và thợ thuyền. Anh ta đi
điều trên ống khói nhà may đặt kỹ trong
130 giờ, không ăn uống gì cả. Cảnh binh
đến vây quanh ông không lấy; anh
ta thì chịu chết chứ không chịu hàng.

Một vụ

ám-sát ở Ấn-độ

Rangoon, 3 decembre. — Một người
lính ở Ấn-độ bị thương một viên
quan võ và chết năm người, nhà quê,
rồi tự tận đời.

羅臥咬諾能

Nhất là người ăn nước lạ hay đắng

Thuốc Hải-ngọc-Đường
bách ứng chữa huyết tích,
dương tích, sỏi rết mà tức, ăn
nước lạ (nước độc) rồi vàng
da, to bụng, phù nề, hoặc ăn
không tiêu, bụng có cục mà
hay đau, da bụng dày, v. v.
do ông Tả Nguyễn-huy-
Đức chế ra, xa gần đều khen
thần-biệu, mỗi bao giá 0\$15. 九

Nhận đơn trong tỉnh tại Thanh-Hóa:
M. NAM-ĐỒNG-ICH, ở 33 phố
Bến-ngay.
M. KHÁI, thợ may, ở 118 phố Lớn.
M. CỎ CUNG, làng Đông-trung, phố
Quảng
M. TỬ KHÁNH, phố Ráng, phố Quảng.
M. GIÃO TOÁN, phố Cầu Lân
chánh.
M. GIÃO HOAT, chợ Bút, phố
Hàng.
M. TỊNH, thợ may, chợ Bút, huyện
Quảng.

Muốn nhận đơn và mua thuốc thì gửi thư
hỏi: M. NGUYỄN-HUY-CÚ, là tại, làng
Hoàng-nghĩa, phủ Hoàng-hóa, Thanh-hóa.

Buôn tạn gòc thì giá hạ

Các Ngài có mua thử các máy ảnh, KÍNH, GIẤY,
THUỐC ANH và các đồ dùng về việc ảnh của hiệu
HUONG-KY HANOI, thì mới biết hàng tốt mà giá lại hạ
không đâu bằng vì thử hàng nào cũng buồn tạn gòc mà
buôn nhiều.

nhưng nó cũng khó khăn lắm về trụ
mệnh mỏng kia, và sẵn sàng để
chống cự lại.

Nó càng khó khăn quanh thì lần
lần càng thích mà quên bớt cơn sợ.
Trước hết nó nhìn kỹ những vật
ở gần nó hơn: một khoảng suối trong
một cây thông khô đứng từ hồ sâu
mà dư sương lên. Thước này con sói
còn chỉ biết một đôi đôi, và nó
không biết thế nào gọi là sủa chun,
là té. Vì muốn đi tới trước nên nó
việc bước tới. Nhưng khi bước được
mấy bước thì hai chân trước phải
lụy xuống còn hai chân sau vẫn ở
trên cao. Liên khi đó nó phải lạng
từ trên cao xuống. Nó kính, hoảng,
và lạng vừa sủa như một con chó
con. Nhưng cái hồ lần lần bớt sâu,
và nó đến được một vài đôi đôi
có cỏ. Nó kêu một tiếng cuối cùng
rồi một lần nó cũng khỏi sự sợ
sợ lại cái thân thể của nó, lấy
lưỡi liếm, lấy chân cao, các vị dài,
lưỡi dính trên lông. Đoạn nó ngồi
lại và ngó chung quanh mình, như
là một người mới bước vào Hòa-
tĩnh lần đầu vậy. (Còn nữa)

VĂN-HÓA-LANG

Số 3
Nguyễn văn của JACK LONDON
GIANG-HẠ dịch thuật

(Tiếp theo)

Cuộc sống thú vị

Bức tường thế giới

Khi con chó sói đi ra ngoài
lên một thì con chó sói con ở trong
hang một mình. Tuy rằng nhà đến
những cái tát của mẹ nó, nên nó
không dám đến gần chỗ ở riêng
nhưng riêng về phần nó, nó cũng
có lòng sợ cái ở riêng ấy mà
không dám bước tới. Tuy trong
cái hang nó ở, chưa hề có sự ỷ
lành cho nó sợ, nhưng cái sự bày
giả là tự nhiên mà có. Cái sự đó là
sợ, của mấy nghìn kiếp con sói
lên lên nó để lại cho nó. Cái sự là
một cái công việc của Bắc-cực-tuyết,
không một con vật nào mà tránh
cho khỏi cái công lệ ấy.

Ấy là con chó sói con kia trước
khi biết những chuyện đáng sợ, đã
có sẵn một lòng sợ trước. Nó cho
cái sợ cũng như các điều nó được
biết. Sự bị cấm ở trong cái hang,
biết sợ mẹ nó, sợ hãi khi nó muốn
đi lại chỗ sáng, mấy cơn đói khát
dữ dội, thấy đầy đau cho nó biết
rằng ở đời không phải được tự do
hết đâu, mà phải có giới hạn, có sự
bị buộc. Vâng theo cái luật ấy thì
được khỏi bị đánh và được sung
sướng. Nó không biết luật được
như người nhưng trong cái nỗi đơn
giản của nó, nó chỉ nhận có sự
phân biệt ra hai đường: một đường
thì phạm đến cái luật nội tâm, một
đường thì không phạm đến; vậy
nó phải làm thế nào tránh những
điều trước để hưởng những điều sau.

Ấy đó, nữa là vì nghe lời mẹ,
nữa là vì cái mối sợ vô hình, huyền
bì kia, nên con sói con nó không
bước đến cái tường ánh sáng. Trong
khi con sói mẹ đi ra ngoài thì phần
nhiều thì giờ là nó nằm ngủ. Một
hôm nó đương nằm nhưng có ai đó
thì nó nghe một cái tiếng rất lạ,

tiếng chửi thề trắng kia đưa vào.
Đó là một con thú rất dữ ở
miền Bắc-cực-tuyết; con thú này
lính có đi vào gần chỗ của hang,
vậy xin phép nhắc chú qui độc giả,
ai còn thiếu tiền hãy nhớ kỹ hạn
mà gọi lại cho bản báo để tiện việc
kê toán chung niên, cảm ơn.

Ngài nào có bài thì ca gì hay về
nhịp năm cũ năm mới này, xin gửi
lại sớm sớm.

Con mười mấy ngày nữa thì hết
năm Tây và còn vài tháng nữa thì
tết năm ta; theo thói thường ta
bày gọi là « Năm hết Tết đến ».
Vậy xin phép nhắc chú qui độc giả,
ai còn thiếu tiền hãy nhớ kỹ hạn
mà gọi lại cho bản báo để tiện việc
kê toán chung niên, cảm ơn.

Ngài nào có bài thì ca gì hay về
nhịp năm cũ năm mới này, xin gửi
lại sớm sớm.

tự nhiên thì bảo nó vung lời, chịu
lụy; nhưng muốn sống muốn lớn
thì phải đứng vững lời, vì sống tức
là đi tìm ánh sáng, và không có gì
ngăn cản nổi; cái sự muốn này
nó đi theo một đường thẳng nó
nổi, mỗi bước không khi nào
mà càng ngày càng lớn dần. Một
ngày kia, chiến thắng được sự sợ
lối và một lòng khiếp sợ, con chó sói
con kia lần mò về hướng miệng
hang mà nó cứ vẫn cho là một tấm
tường ánh sáng.

Cái tường này khác với mấy cái
tường kia, mỗi khi nó bước đến
thì cái tường này có thể lui.
Tường này không có diện tích
cứng như các tường khác, nó lần
bước đến rồi mà không thấy gì
dựng đứng đến cái mũi như trước.
Cái chất tường tưởng như là xốp
bọt, và dễ chịu vô cùng. Nó đi vào
trường tường ấy, tưởng là như tấm
giấy trong cái chất tường.

Nó cứ bước tới mãi, bây giờ có
chuyện quá lạ khác: cái ánh sáng
khi trước nay chói rọi hơn nhiều,
nó càng khiếp sợ, muốn thoái lui,
nhưng cái lòng háng hái về sự sống

